

Het conflict in het Midden Oosten
Tussen Israël en de Palestijnen
een rol voor vakbonden

FNV Mondiaal
Tekst: Annie van Wezel
April 2003

Inhoudsopgave	Pag.
1. Inleiding	3
2. Achtergronden	4
Waar gaat het conflict om?	4
De geschiedenis	4
De context van de Arabische wereld	5
3. Bemoeienis van de vakbeweging	6
De uitgangspunten van de FNV	6
Wat deed de FNV tot nu toe?	7
Mogelijke partnerorganisaties	8
Mensenrechtenorganisaties	8
De Histadrut	9
Israëlische NGO's	10
PGFTU	10
Palestijnse NGO's	11
Vakbonden in Arabische landen	12
Wat doet de internationale vakbeweging	12
IVVV	12
GUF's	13
Andere vakbonden	13
Overige organisaties	14
VN organisaties	14
NGO's	14
4. Aanbevelingen	15
Uitgangspunten	15
Lobby	15
Samenwerking	16
Colofon	17

1. Inleiding

- 1 Het conflict in het Midden Oosten tussen Israël en de Palestijnen leidt op internationale vakbondsbijsenkomsten en in werkgroepen van FNV bonden tot even heftige discussies als elders in de samenleving. Bij sommige leden bestaat de indruk dat de FNV pro-Israël is, anderen vinden de FNV weer te pro-Palestijns. Voor beide percepties is een verklaring. De FNV onderhield lange tijd nauwe banden met de Histadrut, maar ondersteunde tegelijkertijd internationale vakbondsprogramma's in het Midden Oosten waaraan ook de Palestijnse vakbeweging deelnam. De FNV maakte zich binnen de ILO sterk voor de jaarlijkse, kritische, rapportage over de situatie van werknemers in de bezette Palestijnse gebieden, maar hield zich wel afzijdig van de discussie over de oorzaken en een mogelijke oplossing van het conflict.
- 2 Eind jaren tachtig is door FNV en bonden een beleid ingezet dat vooral gericht was op het bevorderen van de dialoog tussen de Israëlische en de Palestijnse vakbeweging. Mede door de escalatie van het conflict in de afgelopen twee jaren bestaat behoefte aan een notitie waarin opnieuw wordt benoemd hoe de FNV tegen het conflict aankijkt. De partijen in het conflict vragen beide om sympathie. De Israëlische vragen begrip voor hun gevoel van onveiligheid en voor de noodzaak zich te verdedigen, de Palestijnen willen hun zelfbeschikking. De notitie wil recht doen aan de uitgangspunten waar de FNV voor staat: opkomen voor werknemersrechten wereldwijd.
- 3 Deze notitie benoemt niet alleen hoe de FNV tegen het conflict aankijkt, maar ook op welke wijze de FNV denkt aan een oplossing te kunnen bijdragen. Daarbij past grote bescheidenheid. Het is gemakkelijk te constateren dat werknemers aan beide zijden lijden onder de gevolgen, maar veel moeilijker is het om aangrijpingspunten te geven voor een constructieve bijdrage aan de verbetering van hun leven. De recente escalatie en bijbehorende verharding maken dat er niet gemakkelijker op. Van het optimisme na de ondertekening van de Oslo-akkoorden in september 1993, toen een oplossing binnen handbereik leek, is niets meer over. Er bestaan zowel optimistische als juist pessimistische scenario's ten aanzien van de gevolgen van de oorlog in Irak tegen het regime van Saddam Hussein voor het conflict tussen Israël en de Palestijnen. De optimisten hopen dat het uitschakelen van een belangrijke tegenstander van Israël een oplossing van het conflict dichterbij zal brengen. De pessimisten vrezen dat door de oorlog aan beide zijden de radicale stromingen aan invloed zullen winnen. Toch zijn er mogelijkheden voor de vakbeweging om een positieve rol te spelen. De notitie geeft suggesties op het gebied van lobby, alsook voor samenwerking en ondersteuning.

2. Achtergronden

Waar gaat het conflict om?

4. Het conflict gaat overduidelijk om de zeggenschap over land. Twee volkeren kunnen het niet eens worden over de verdeling van een relatief klein gebied. Het is in die zin een conflict tussen staten, ook al is er formeel slechts sprake van één staat en is de andere nog in wording. Behalve over land gaat de strijd ook over die andere schaarse hulpbron in de regio: water.
5. Deze eenvoudige beschrijving doet echter geen recht aan de gecompliceerdheid van het conflict en verklaart niet waarom het wereldwijd met zoveel emotie beladen is. Het conflict gaat namelijk ook over veiligheid voor joden en over de gevolgen van antisemitisme, het gaat over de strijd tegen terrorisme, de botsing van culturen, over religie en tolerantie. Het gaat ook over discriminatie en mensenrechten. Het conflict is onderdeel geworden van de Noord-Zuid tegenstelling, van rijk versus arm, van moderniteit en democratie versus traditionaliteit en dictaturen. In al deze tegenstellingen fungeert het als culminatiepunt van angsten, van frustraties en wanhoop. En van de onmacht van de internationale gemeenschap om het op te lossen.

De geschiedenis

- 6 De beleving van het conflict tussen Israël en de Palestijnen door beide partijen loopt volledig uit elkaar. Er bestaat nauwelijks een gemeenschappelijke taal om de problemen te bespreken. Begrippen hebben een diametraal tegenover elkaar staande betekenis en discussies krijgen heel snel een emotionele lading. Ze verlopen vaak via voorspelbare patronen, die meer algemeen herkenbaar zijn in conflictsituaties: over de vraag wie begonnen is, wie de rol van slachtoffer en wie die van dader heeft en wie de feiten verdraait. De woordkeuze alleen al verwijst naar een vermeende sympathie: de gebieden, de bezette gebieden, de Palestijnse gebieden, Palestina of de West Bank en de Gazastrook, het komt allemaal heel nauw.
- 7 Zo is er ook niet een, maar zijn er twee geschiedenissen van het conflict. Deze notitie verwijst voor de geschiedenis van het conflict tussen Israël en de Palestijnen naar onafhankelijke bronnen: de websites van enkele Nederlandse en buitenlandse kranten.

NRC Handelsblad, www.nrc.nl, heeft een dossier Midden Oosten, met o.m. de letterlijke tekst van de VN resoluties 242 en 338, resoluties waarnaar heel vaak wordt verwezen in de discussie. Het NRC dossier geeft ook een heel handig overzicht van de belangrijkste data sinds de Balfour Declaration in 1917.

Trouw www.trouw.nl heeft een dossier 'Israël'.

Volkskrant www.volkskrant.nl heet het dossier 'Het conflict in het Midden Oosten.' Dit dossier bevat heel handige links naar de BBC, CNN en The Guardian alsmede naar mensenrechten- en andere relevante organisaties.

The Guardian www.guardian.co.uk geeft aan de hand van kaartjes een heel helder beeld van de conflicten tussen Israël en zijn buurstaten.

Le Monde Diplomatique heeft een aanbevelingswaardig site www.monde-diplomatique.fr die zowel een frans- als een Engelstalig dossier over het Midden Oosten heeft.

Een kort historisch overzicht gebaseerd op de websites van NRC en The Guardian is als *bijlage 1* bijgevoegd.

Ook de teksten van de VN resoluties 242 en 338 zijn als *bijlage 2* toegevoegd

Als *bijlage 3* is een van Le Monde Diplomatique overgenomen kaartje bijgevoegd, met het laatste door Israël voorgelegde verdelingsvoorstel. Tot grote teleurstelling van veel Israëli vonden de Palestijnen dit voorstel niet acceptabel omdat het de toekomstige Palestijnse staat in vier stukken verdeelt. Ook over de zeggenschap over Jeruzalem en de toekomst van Palestijnse vluchtelingen is nog geen overeenstemming.

De context van de Arabische wereld

- 8 In 2002 werd in opdracht van UNDP het Arab Human Development Report uitgebracht, een spraakmakend rapport over de stand van de ontwikkeling in de Arabische wereld. Het rapport is opgesteld door vooraanstaande Arabische wetenschappers en adviseurs. Hoewel de afgelopen jaren vooruitgang is geboekt bij bestrijding van de ergste armoede in de regio en de levensverwachting is gestegen, concludeert het rapport dat de regio in ontwikkeling achterblijft. Het noemt het gebrek aan democratie als een van de belangrijkste oorzaken. Arabische institutionele structuren vormen een belemmering voor de ontwikkeling van de regio. Ze veroorzaken inertie en zelfs achteruitgang. De kwaliteit van het onderwijs neemt af en de productiviteit en de reële lonen dalen. De werkloosheid is nu 15% en zal stijgen naar 25 miljoen mensen in 2010. Bijna 40% van de bevolking is jonger dan 14 jaar. Het Arab Human Development Report noemt met name drie terreinen waarop de Arabische wereld in gebreke blijft: vrijheid, deelname van vrouwen en kennis. Arabische overheden zouden op deze terreinen zo spoedig mogelijk verbetering moeten realiseren.
- Politieke participatie en de mogelijkheden voor maatschappelijke organisaties om zonder beperkingen actief te zijn, moeten toenemen. Het rapport adviseert de persvrijheid verder uit te breiden. Zelfs als er wettelijk rechten zijn vastgelegd, worden ze in de praktijk niet nageleefd. Good governance betekent dat de instituties gedemocratiseerd worden, de burgers een stem krijgen en wetgeving wordt hervormd. Deelname van vrouwen aan het openbare leven is in de Arabische wereld het laagst van de wereld. Van de 65 miljoen ongeletterden zijn voor het merendeel vrouwen.
- Verbetering van de kwaliteit van het onderwijs en investeringen in onderzoek, ontwikkeling en informatietechnologie moeten prioriteit krijgen. Wanneer burgers meer economische vrijheden en mogelijkheden krijgen, zal de Arabische wereld niet worden uitgesloten van de wereldwijde economische ontwikkeling. Aldus het UNDP-rapport.
- 9 Het conflict tussen Israël en de Palestijnen is van grote invloed op de politieke ontwikkeling in de Arabische wereld. Het UNDP-rapport noemt het Arabisch-Israëlisch conflict zowel een oorzaak als een excuus voor het gebrek aan democratie in de regio. Het conflict leidt de aandacht af van ontwikkelingsprioriteiten en vertraagt de politieke ontwikkeling, aldus het rapport. Dit geldt met name voor de Palestijnse samenleving, maar ook voor de landen die veel Palestijnse vluchtelingen hebben opgenomen, Libanon en Jordanië. Hier leidt het voortduren van het conflict tot sociale en politieke spanningen. Tussen Israël en de buurlanden Egypte en Jordanië is een verdrag gesloten, maar Syrië en Israël zijn in feite nog in oorlog.
- In de andere Arabische landen speelt het conflict met Israël vooral een rol in het politieke bewustzijn van de bevolking. De moeilijke omstandigheden waaronder de Palestijnen leven, het onvermogen en, in de ogen van de bevolking, de onwil van het westen en van de pro-westerse Arabische regimes om dit probleem op te lossen, wordt opgeteld bij de eigen frustraties over achterblijvende ontwikkeling en gebrek aan politieke vrijheid. De bevolking keert zich af van 'het westen' en radicaliseert in antidemocratische ideologieën. Voor de ondemocratische overheden in de regio geldt dat niets zo gemakkelijk interne repressie legitimeert als een vijand van buiten. Niets is zo goed te gebruiken om eigen falen te verhullen als een schuldige buiten de grenzen.
- Een rechtvaardige oplossing van het conflict tussen Israël en de Palestijnen is in belang van werknemers in Arabische landen. Het zal niet vanzelf de problemen in de Arabische wereld oplossen, maar het is een voorwaarde om de energie vrij te maken voor ontwikkeling. Het zal bovendien het vertrouwen in mensenrechten, good governance en in internationale instellingen en normen versterken.

3. Bemoeienis van de vakbeweging

De uitgangspunten van de FNV

- 10 De FNV heeft als algemeen beleid dat zij zich als regel alleen bemoeit met de vakbondsrelevante aspecten van conflicten tussen staten. De rest is iets van de politiek, dat ook alleen door de politiek opgelost kan worden. De FNV wil geen partij kiezen in dergelijke conflicten. De FNV is dus noch 'voor Israël' noch 'voor de Palestijnen'. De FNV heeft echter wel een mening over de fundamentele uitgangspunten bij het conflict. De FNV wil de vakbondsrechten en basisrechten van werknemers wereldwijd verdedigen. De FNV doet dit op basis van haar Grondslag waarvan de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens het vertrekpunt is. De Grondslag spreekt zich uit voor rechtvaardigheid, tegen discriminatie en voor tolerantie. Het conflict heeft een eigen dynamiek gekregen, waarbij rechtvaardigheid, mensenrechten en zelfs het recht op leven uit beeld verdwijnen. De FNV hecht daarnaast grote waarde aan multilateralisme en internationale instituties. Het belang van de Verenigde Naties en haar instituten voor de internationale veiligheid en voor de naleving van deze rechten neemt alleen maar toe.
- 11 In lijn met de internationale vakbeweging en internationale instituties van de VN ondersteunt de FNV de oplossing die ligt in de vestiging van twee staten die elkaars veilige grenzen accepteren en samenwerken bij de bestrijding van terrorisme en van alle vormen van geweld tegen burgers. Een voorwaarde daarvoor is de erkenning en acceptatie van Israël door de Palestijnen en door de Arabische landen. Daarnaast is een voorwaarde dat Israël zich uit de in 1967 bezette gebieden terugtrekt en daar een levensvatbare Palestijnse staat accepteert, die de mogelijkheid heeft zich autonoom te ontwikkelen en waarin een onafhankelijke vakbeweging zonder belemmeringen voor de belangen van werknemers kan opkomen. Volgens de FNV dienen de resoluties van de VN die tot deze oplossing oproepen als uitgangspunt. Onderhandelingen zullen vervolgens bepalen waar de grens tussen beide staten precies loopt, wat de beste oplossing is voor Jeruzalem, wat acceptabel is voor de Palestijnse vluchtelingen en wat een eerlijke verdeling is van andere hulpbronnen, zoals het schaarse water.
- 12 Op grond van de genoemde vertrekpunten en idealen spreekt het volkomen voor zich dat de FNV zelfmoordaanslagen of welke andere aanvallen op burgers dan ook sterk veroordeelt. Het is begrijpelijk dat de ruim 600 doden die hierbij de afgelopen twee jaar in Israël zijn gevallen een allesoverheersend gevoel van onveiligheid en bedreiging hebben veroorzaakt of versterkt. Het toch al niet sterke vertrouwen dat Israël door haar Arabische bureaus als staat geaccepteerd wordt en daarmee veilige grenzen heeft, is verder ondermijnd. Aan de andere kant is ook bij de Palestijnen het vertrouwen in de bereidheid aan Israëlische zijde om het recht op een veilige, levensvatbare en gelijkwaardige Palestijnse staat te erkennen, de afgelopen jaren sterk verminderd. De Israëlische dominantie is overweldigend. De uitbreiding van nederzettingen gaat door. De herbezetting en de militaire controle over de Westbank en de Gazastrook leggen op dit moment het dagelijks leven van de Palestijnen vrijwel volledig lam. Het heeft de afgelopen twee jaar meer dan duizend Palestijnse mensenlevens gekost, waarvan veruit de meesten burgers. De Palestijnen gaan er op grond van verschillende resoluties van de VN, met name resoluties 242 en 338, vanuit dat zij recht hebben op een eigen staat in de gebieden die in 1967 zijn bezet. Zij ervaren, wat in de ogen van veel Israëliërs wellicht noodzakelijke veiligheidsmaatregelen zijn, als een harde en vernederende bezetting, waarbij mensenrechten en internationaal recht worden geschonden.
- 13 De FNV is op de allereerste plaats geïnteresseerd in de belangen van werknemers. Deze belangen worden door het conflict ernstig geschaad. De groei van de Israëlische economie was in 2001 negatief (was ruim 6% in 2000), de werkloosheid is gestegen tot boven de 10%, vooral de toeristensector, de landbouw en de bouw, waar zo'n 55.000 Palestijnse arbeiders vervangen moesten worden, stagneren. Alle economische indicatoren zijn negatief. Buitenlandse investeringen daalden begin dit jaar met 55%. Problemen met handelsovereenkomsten, exportkredieten en de mogelijkheid van economische sancties vergroten de onzekerheid. Onmiskenbaar nog veel dramatischer is de situatie voor de Palestijnse werknemers. De ILO brengt jaarlijks een rapport uit over de situatie van werknemers in de bezette gebieden. Het

rapport is te vinden op www.ilo.org. Het rapport van 2001-2002 schets een beeld van een bevolking waarvan de helft werkloos is. In 2000 werkten nog zo'n 150.000 Palestijnen in Israël. Door het afsluiten van de bezette gebieden was dat aantal in 2001 gehalveerd. De meesten werkten illegaal. Deze situatie is in de afgelopen maanden nog verslechterd. Naar schatting werken nog maar een paar duizend Palestijnen, illegaal, in Israël.

Ook de interne arbeidsmarkt is ingestort. Niet alleen in- en uitvoer naar Israël, maar ook naar Jordanië en Egypte (de grensovergang naar Jordanië was tussen januari en september 2002 90% van de tijd gesloten). Oogsten kunnen niet worden binnengehaald of verkocht. Er zijn olijfboomgaarden vernield. Niet alleen het reizen naar buiten, maar ook de interne bewegingsvrijheid is beperkt. Op de Westbank verdelen wegversperringen het gebied in kleine stukjes. De Gazastrook is in drie stukken verdeeld. In feite zit men in eigen dorp of stad vast. Daar is de afgelopen maanden nog het uitgaansverbod in de belangrijkste Palestijnse steden bijgekomen. Het uitgaansverbod dat in principe 24 uur per dag van kracht is, treft een half miljoen Palestijnen. In Nablus was het de bewoners in een periode van meer dan honderd dagen toegestaan om slechts gedurende 57 uur hun huis te verlaten. Het verlies aan werkgelegenheid in de particuliere sector wordt iets gecompenseerd door een toename van werk bij de overheid (dat door buitenlandse donoren wordt betaald). Bijna 25% van de werknemers is inmiddels van de Palestijnse Autoriteit afhankelijk. De informele sector is toegenomen en volgens de ILO is ook kinderarbeid toegenomen. Er is geen enkele vorm van sociale zekerheid. Recente schattingen vrezen dat meer dan de helft van de bevolking onder de armoedegrens van \$2 dollar per dag leeft. Het rapport schetst in koele cijfers een rampzalige situatie die sindsdien alleen nog erger is geworden.

Hoewel vakbondsactiviteiten op de Westbank en in de Gazastrook formeel niet verboden zijn, noch door het Israëlische leger dat de feitelijke controle heeft, noch door de Palestijnse Autoriteit, kunnen vakbonden in de praktijk niet functioneren. Door voortdurende uitgaansverboden en reisbeperkingen kunnen geen normale bijeenkomsten en activiteiten plaatsvinden.

Wat deed de FNV tot nu toe?

- 14 De FNV is bij de problemen betrokken door haar contacten met vakbonden in het Midden Oosten en door de projecten met vakbonden in die regio. Dat geldt voor de relatie met de Histadrut en de Palestijnse PGFTU, maar ook voor samenwerking met vakbonden in andere Arabische landen en voor de versterking van werknemersrechten en de democratie in de Arabische wereld.
- Tot voor 1989 beperkte de bemoeienis van de FNV met de problemen in het Midden Oosten zich voornamelijk tot hetgeen binnen het IVVV en de ILO werd gezegd over de vakbondssituatie in de door Israël bezette gebieden. De FNV onderhield van oudsher goede relaties met de Israëlische vakcentrale Histadrut, waarbinnen overigens ook kritiek op de gevolgen van de bezetting aan de orde kwam. In 1989 ging de FNV op verzoek van een aantal bij de FNV aangesloten bonden op missie naar Israël en de bezette gebieden om te bezien hoe de FNV de Palestijnse vakbeweging kon steunen. Sindsdien zijn relaties opgebouwd met vakbondsorganisaties op de Westbank en in de Gazastrook. De vakbondsarm van de PLO, de General Union of Palestinian Workers, GUPW, die aanvankelijk in Tunis zat en die na de Oslo-akkoorden met de Palestijnse Autoriteit naar de Westbank is verplaatst, is door de FNV nooit als vakbondsorganisatie erkend. Sinds 1994 heeft de FNV contacten met de Palestine General Federation of Trade Unions (PGFTU) en zet ze, vooral achter de schermen, haar inspanningen voort om een dialoog en samenwerking tot stand te brengen tussen de Histadrut en de PGFTU.
- Toen in 1994 binnen de ILO een lobby op gang kwam om de jaarlijkse rapportage aan de Conferentie over de situatie van werknemers in de bezette gebieden te stoppen, heeft de FNV zich er hard voor gemaakt dat deze zou blijven bestaan. Dit waardevolle rapport geeft tot op de dag van vandaag inzicht in de gevolgen van de bezetting van de West Bank en de Gazastrook voor werknemers in deze gebieden.
- Sinds de ondertekening van de Oslo-akkoorden en in het vooruitzicht van een blijvende oplossing van het conflict, besloot ook het IVVV, mede op aandringen van de FNV, zich actiever te gaan inzetten voor de vakbeweging in het Midden Oosten. Het richtte daartoe een Coördinatiecommissie op die tot doel had de relatie tussen de Histadrut en de PGFTU te verbeteren. Daarnaast zou deze Commissie de steun aan de Palestijnse vakbeweging

coördineren Enkele donoren verleenden zeer ruime bilaterale financiële steun aan de PGFTU. De FNV koos voor een multilaterale aanpak. De FNV steunde verschillende Internationale Vakbondsorganisaties om contacten met vakbonden op de Westbank en de Gazastrook te leggen en samenwerkingsprojecten op te zetten. EI, de PSI, de IBBH, maar ook het IVVV en bonden in de mediasector hebben in de periode sinds 1995 financiële steun van de FNV ontvangen bij hun inspanningen om Palestijnse vakbonden te versterken. In de tweede helft van de negentiger jaren is in het kader van deze samenwerking drie maal een bezoek aan Israël, de West Bank en de Gazastrook gebracht.

Mogelijke partners in de regio

15 Eerder genoemde uitgangspunten zijn voor de FNV een leidraad bij de keuze van partners in het Midden Oosten waarmee de FNV zou kunnen samenwerken. Het zal duidelijk zijn dat de FNV niet samenwerkt met organisaties die geweld propageren of die de rechten van de ander ontkennen. De FNV is er in haar beleid steeds vanuit gegaan dat een oplossing van het conflict alleen kan worden bereikt door de vakcentrales van beide partijen i.c. de Histadrut en de PGFTU daarbij te betrekken. De FNV sluit samenwerking met NGO's niet uit en heeft in het verleden wel incidenteel contact gehad met mensenrechten-, labour- en vrouwen-NGO's.

16 Mensenrechtenorganisaties

Mensenrechtenorganisaties zijn voor de FNV vooral van belang als bron van informatie en als mogelijke partner bij verdediging van werknemersrechten.

Zowel in Israël als onder de Palestijnen zijn ondanks verbittering, angst en wanhoop mensen en organisaties te vinden die de hoop op een duurzame vrede volgens bovenstaande uitgangspunten niet hebben opgegeven. Ze trotseren op dit moment vaak moedig de kritiek in hun eigen samenleving.

In Israël zijn het de vredesgroepen waaronder Gush Shalom, die voor hervatting van het vredesproces en terugtrekking uit de bezette gebieden pleiten. Moedig, omdat ze bovendien gevangenisstraf riskeren, zijn de 1000 soldaten en officieren uit het Israëlische leger die openlijk weigeren op de Westbank en in de Gazastrook te dienen uit protest tegen het geweld tegen Palestijnse burgers dat de handhaving van de bezetting met zich meebrengt. Ze zien dit geweld als onvermijdelijk, gezien de opdracht die het leger in de bezette gebieden heeft en pleiten er daarom voor dat de regering besluit zich terug te trekken. Heel belangrijk is de Israëlische mensenrechtenorganisatie B'Tselem, die informatie verzamelt en verspreidt over schending van mensenrechten in bezette gebieden. B'Tselem dat in 1989 is opgericht wordt zowel in Israël als internationaal erkend als voornaamste informatiebron op dit gebied. Op hun website www.btselem.org publiceert B'Tselem statistieken o.m. over het aantal doden (Palestijnen: 1.488 (plus naar schatting 130 in Jenin), waarvan 282 minderjarig. Israël: 600, waarvan 400 burgers; gegevens eind 2002) , over vernietiging van huizen, aantal uren uitgaansverbod en demografische ontwikkelingen in Jeruzalem.

Daarnaast zijn er nog de humanitaire organisaties van artsen, advocaten en anderen die met en voor de Palestijnen blijven werken.

Ook de Palestijnen kennen groepen en individuen die zich voor samenwerking met Israël en Israëlische organisaties inzetten. Het zoeken naar constructieve oplossingen gaat ondanks de verbittering en de frustratie door. In juni van dit jaar hebben Palestijnse opinieleiders zich in een statement krachtig tegen zelfmoordaanslagen tegen Israëlische burgers uitgesproken omdat dit de oplossing van het conflict van twee vreedzaam naast elkaar bestaande staten alleen verder wegbrengt. Een van de ondertekenaars was Shaher Sa'ed, algemeen secretaris van de Palestijnse vakcentrale PGFTU. De tekst van de verklaring is *bijlage 4*. Palestijnse mensenrechtenorganisaties keren zich niet alleen tegen schendingen door de Israëlische autoriteiten, maar evenzeer door de Palestijnse autoriteit. Belangrijke Palestijnse mensenrechtenorganisaties zijn EI Haq, LAW en het Palestinian Centre for Human Rights. Amnesty International en Human Rights Watch volgen de schendingen van mensenrechten zowel door de Israëlische als door de Palestijnse autoriteiten op de voet. HRW noemde ook de zelfmoordaanslagen een schending van mensenrechten.

17 Speciaal van belang voor de FNV zijn de Israëliëse en de Palestijnse vakbonden. Ook bestaan zowel in Israël als bij de Palestijnen NGO's die zich met arbeidsverhoudingen en werknemersrechten bezighouden

18 De Histadrut

Het International Institute for Labour Studies van de ILO publiceerde in 1999 een studie over de Histadrut. Daaruit komt de volgende informatie. Het volledige rapport staat op www.ilo.org. De General Federation of Labour in Israël, Histadrut is opgericht in 1920 en vervulde tot de oprichting van de staat Israël in 1948 en ver daarna nog, vele functies van die staat. De Histadrut ving nieuwe zionistische pioniers op, zorgde voor werk, een ziektekosten verzekering, huisvesting en beroepsopleidingen. Iedereen die werkte kon lid worden. Ook na 1948 behield de Histadrut een uitgebreide coöperatieve sector met banken en verzekeringen. Met haar bouwonderneming en bedrijven in de chemie, de metaal maar ook marketing, was het de grootste onderneming in de private sector.

De Histadrut beheerde tot 1995 het Algemeen Ziekenfonds, de grootste ziektekostenverzekering in Israël. Daarnaast had de Histadrut een eigen pensioenfonds, culturele voorzieningen, beroepsopleidingen en opvang voor immigranten. Daarbij was de Histadrut ook nog de vakcentrale. Vrijwel alle werknemers waren lid van deze centrale en werden bij een van de 44 bonden ingedeeld, afhankelijk van hun werkgever of beroep.

In 1994 had de Histadrut 4000 mensen in dienst voor haar vakbondsactiviteiten. De contributie varieerde tussen 3,5 en 5 %. In bedrijven waar de Histadrut een CAO heeft afgesloten betalen niet-leden 1 %. Dit geldt ook voor Palestijnen die vanuit de bezette gebieden in Israël werken. Deze dragen bovendien premies af voor voorzieningen waarop zij, omdat ze buiten Israël wonen, geen recht hebben.

Als gevolg van een interne machtsstrijd waarbij de opsplitsing van al deze functies inzet was, werd in 1995 het ziekenfonds bij de Histadrut weggehaald en moest de Histadrut leden gaan werven op basis van haar vakbondsactiviteiten. Deze ingrijpende verandering viel samen met veranderingen op de arbeidsmarkt waar vakbonden wereldwijd mee te maken hebben: privatisering, flexibilisering (Israël kent ook een groeiende rol voor uitzendbureau's) uitbesteding en (illegale) immigranten. De organisatiegraad is gedaald van 47% van de bevolking en 37,5 % van de werknemers in 1994 tot 29% in 1998 (ruim 625 duizend leden). De maatschappelijke invloed van de Histadrut neemt af en het imago in de publieke opinie is niet positief.

Intern heeft een ingrijpende herstructurering plaatsgevonden omdat met het ledental ook de inkomsten ingrijpend daalden, door middel van fusies tussen bonden en het samenvoegen van plaatselijke vakbondsafdelingen. De naam is gewijzigd in New Histadrut. De verkiezingen voor de General Convention met 3001 zetels gebeurt met kandidatenlijsten naar politieke partij of stroming. Tot 1994 had de Labour Party steeds een meerderheid, nu is er een coalitie van partijen waarin ook de Likud-partij is vertegenwoordigd. Het laatste congres vond plaats op 24 juni 2002. Amir Peretz werd als voorzitter herkozen.

Tijdens dat congres werd ook een resolutie aangenomen over Vrede en Veiligheid. De Histadrut wil bijdragen aan een omvattende en levensvatbare vrede tussen Israël en zijn burens door middel van onderhandelingen om een einde te maken aan het onnodige lijden van burgers aan beide kanten. De Histadrut erkent het belang van de relatie met de Palestijnse vakcentrale PGFTU en de verbondenheid van de beide economieën.

De Histadrut veroordeelt het terrorisme van de Palestijnen in krachtige termen en wil aansluiting bij de coalitie tegen terrorisme. De Histadrut is bezorgd over toenemend antisemitisme in Europa. Het congres vraagt de internationale vakbeweging om tegen iedere boycot van Israël op te komen en Israël te steunen. Het vraagt vakbonden in de Arabische wereld met de Histadrut samen te werken. (www.laborisrael.org)

De FNV had van oudsher een nauwe relatie met de Histadrut. De laatste officiële missie naar Israël en het laatste officiële bezoek aan de Histadrut vond echter plaats in 1989 waarbij de FNV zich kritisch uitliet over de situatie in de bezette gebieden. De contacten beperken zich op dit moment voornamelijk tot ontmoetingen bij de ILO, het IVVV en de GUF's. De moeilijke overgangssituatie waarin de Histadrut zich de afgelopen jaren bevond, is daar mede debet aan geweest. De Histadrut was de afgelopen jaren ook niet aanwezig op de bijeenkomst van de Midden Oosten Commissie van het IVVV. Op de bijeenkomst van 4 oktober 2002 was de

Histadrut weer wel vertegenwoordigd door een medewerkster van de internationale afdeling: Avital Shapira. Ze benadrukte het belang van samenwerking tussen de Histadrut en de PGFTU. Ze had ervoor gezorgd dat Shaher Sa'ed de benodigde papieren had om langs alle wegversperringen en uitgaansverboden naar Brussel te kunnen reizen.

19 Israëlische NGO's

Het Workers Advice Centre (WAC)

Het WAC is opgericht aan het begin van de 90-er jaren om met name Arabische werknemers te vertegenwoordigen die naar de mening van WAC onvoldoende door de Histadrut worden gesteund. WAC geeft rechtshulp, bijvoorbeeld aan werkloze Arabieren in Israël en Oost Jeruzalem. WAC wil campagne voeren en het klassenbewustzijn bevorderen. Begonnen als NGO, ziet WAC zich nu als alternatieve vakbond. Er bestaan internationale contacten met socialistische groepen in Engeland en contacten met een groep kaderleden van FNV Bondgenoten rond het blad Solidariteit. De organisatie is sterk politiek getint.

Kav La'Oved

Deze grotere NGO is opgericht in 1991 met als doel Palestijnse werknemers in Israël te beschermen. Kav La'Oved geeft nu rechtshulp, ook aan buitenlandse werknemers en vraagt in de pers aandacht voor de uitbuiting van o.m. Chinese illegale werknemers. Kav La'Oved beschuldigde onlangs in een artikel de Histadrut ervan illegalen aan te geven bij de politie. De organisatie ontvangt steun van ICCO. Contacten met de FNV dateren van 1995. De FNV ontvangt regelmatig informatie. Kav La'Oved heeft een rechtshulp project met de afdeling Qalqilia van de Palestinian General Federation of Trade Unions. Het doel van dit project was Palestijnse werknemers in Israël te helpen bij het verkrijgen van hun rechten. De PGFTU wees werknemers op hun rechten, verzamelde de klachten en Kav La'Oved verschafte rechtshulp en vertegenwoordigde de werknemers voor de Israëlische rechtbank. Deze samenwerking gaat ondanks de moeilijkheden nog door. Sinds oktober 2000 kunnen Israëlische burgers niet naar bezette gebieden en wordt de Palestijnse coördinator niet in Israël toegelaten. Ze ontmoeten elkaar bij militaire checkpoints. Sinds de verscherping van de controle en de uitgaansverboden is een normale ontmoeting niet meer mogelijk. Omdat ook nauwelijks nog Palestijnen in Israël werken is de doelstelling van het project veranderd. Kav La'Oved helpt Palestijnse werknemers nu samen met de PGFTU om achterstallig loon en sociale voorzieningen bij Israëlische werkgevers te innen. De ILO meldt dat veel Palestijnse werknemers hun pensioenrechten en andere voorzieningen in één keer opvragen om hun verlies aan inkomen op te vangen.

20 De Palestinian General Federation of Trade Unions (PGFTU)

De PGFTU is eind 1993 opgericht op de Westbank en in de Gazastrook als bundeling van de vakbondsvleugels van de politieke stromingen die in de bezette gebieden actief waren. Alle stromingen, Fatah, het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina, het Democratisch Volksfront en de communisten waren erin vertegenwoordigd volgens een vaste verdeelsleutel. In sommige sectoren of bedrijven waren al langer vakbonden actief. Fatah was en is binnen de PGFTU dominant net als in de rest van de sociale en politieke Palestijnse structuur. Een vakbondsstructuur op basis van een ledenadministratie en gekozen bestuurders moest vrijwel van de grond af worden opgebouwd.

In 1996 zou de PGFTU in Betlehem haar eerste congres houden en gedelegeerden zouden voor het eerst een bestuur kiezen. De Palestijnse autoriteit, Yasser Arafat persoonlijk, verbood echter het congres. Hieraan lag de rivaliteit ten grondslag tussen de vakbonden die hun geschiedenis in de bezette gebieden hadden en de fractie die met Yasser Arafat uit Tunis was gekomen, de GUPW onder leiding van Haider Ibrahim. De fractie uit de bezette gebieden koos met 70 gedelegeerden toch een bestuur o.l.v. Shaher Sa'ed dat 18 maanden in functie zou blijven. Nieuwe statuten besloten de 170 bonden samen te voegen tot 12 sector organisaties. Tot op heden hebben noch op sector niveau, noch in de vakcentrale verkiezingen plaatsgevonden. Wel hebben sommige plaatselijke bonden nieuwe besturen gekozen.

Vakbondsacties vinden op decentraal niveau plaats. De PGFTU heeft de omslag van een aan de politiek stromingen gelieerde organisatie naar een onafhankelijke vakbond nog niet helemaal gemaakt, ook al is er volgens sommigen vooruitgang geboekt. Het ontbreekt de PGFTU ook nog aan professionaliteit. FES en de ILO erkennen de PGFTU als representatieve organisatie. Volgens een Deens rapport claimt de PGFTU 87.000 leden. Andere bronnen

noemen een getal van 130.000. De PGFTU heeft met enig succes geprobeerd de door de Palestijnse Autoriteit voorgestelde arbeidswetgeving ten gunste van werknemers te beïnvloeden. Het is moeilijk in te schatten tot op welke hoogte de PGFTU zich onafhankelijk van de Palestijnse Autoriteit kan of wil opstellen. Een confrontatie is tot nu toe vermeden.

De PGFTU ontvangt middelen van de Palestijnse Autoriteit om op beperkte schaal bijstand te verlenen aan werklozen. Volgens een artikel in Internationale Spectator (H. Schippers, juli-aug 2001) vinden na het uitbreken van de tweede intifadah allerlei verschuivingen tussen politieke fracties plaats, maar het is niet duidelijk of en hoe de PGFTU daar bij betrokken zou zijn. Mede ondertekenaars van de verklaring tegen aanslagen op Israëlische burgers als Sari Nusseibeh, voorzitter van de El Quds Universiteit in Jeruzalem, en Hanan Ashrawi hebben zich openlijk kritisch uitgelaten over Arafat. De PGFTU heeft de afgelopen jaren steun ontvangen van LO Norway, het Deense SID, CISL, CLC en via PSI en IBBH van de FNV. Ook Rengo en de Australische vakbonds-NGO Alpheda hebben de PGFTU gesteund. Over de PGFTU zijn enkele rapporten verschenen waaronder een evaluatie van het Noorse onderzoeksinstituut Fafu en een evaluatie van Deense projectsteun.

De ontwikkeling van de PGFTU naar een professionele, onafhankelijke vakbond is tot stilstand gekomen sinds het uitbreken van de tweede intifadah en de repressieve maatregelen van Israël die daarop volgden. Vakbondswerk en vakbondsofbouw in op de Westbank en in Gaza is op dit moment vrijwel onmogelijk. Een interview met Shafer Sa'ed over de moeilijke situatie is te vinden op de website van het IVVV: www.icftu.org)

De PGFTU steunde vanaf het begin het vredesproces en houdt daar ook nu nog aan vast. De PGFTU wil twee staten die als goede burens naast elkaar bestaan en wijst geweld tegen Israëlische burgers af. De PGFTU wil een onafhankelijke democratische Palestijnse staat binnen de grenzen zoals die op 4 juni 1967 bestonden met Oost Jeruzalem als hoofdstad. De Palestijnse vakcentrale roept op tot onmiddellijke beëindiging van de bezetting en tot ontmanteling van de illegale joodse nederzettingen. (toespraak Shafer Sa'ed tot de IVVV Midden Oosten Commissie) . De PGFTU vraagt de Histadrut zich in een verklaring tegen de bezetting uit te spreken.

De PGFTU en de Histadrut hebben een overeenkomst dat de Histadrut de 1% bijdrage van Palestijnse werknemers in Israël met de PGFTU deelt. De PGFTU heeft kritiek op de Histadrut over de naleving van deze overeenkomst.

Het IVVV heeft op haar bestuursbijeenkomst in november 2002 ingestemd met de affiliatie van de PGFTU. Het WVA onderhoudt relaties met de GUPW.

21 Palestijnse NGO's

Democracy and Workers Rights Centre (DWRC)

Het DWRC staat onder leiding van directeur Hasan Barghouthi. Deze NGO is in 1993 opgericht en heeft als missie het bevorderen van mensenrechten in Palestina. Het DWRC staat een democratische staat Palestina voor binnen de grenzen van 1967, naast de staat Israël. Het Centre geeft scholing voor "gemarginaliseerden en werknemers in de particuliere en publieke sector". Het publiceert onderzoek onder meer naar rechten van vrouwen, de arbeidsmarkt en kinderarbeid. Een onderzoek naar de vakbondssituatie is helaas alleen in het Arabisch beschikbaar. Hasan Barghouthi is kritisch over de PGFTU die hij zwak noemt en onder politieke controle. DWRC noemt de nieuwe Arbeidswet die sinds december 2001 van kracht is een grote vooruitgang voor werknemers, hoewel er op het gebied van vakbondsrechten nog wel iets te verbeteren zou zijn.

De FNV heeft het Centre in 1996 bezocht. Verzoeken om ondersteuning zijn tot nu toe niet in overweging genomen. De slechte relatie met de PGFTU speelde daarbij een rol, maar ook vragen over de politieke affiniteit en over de werkwijze van DWRC.

Daarnaast bestaan enkele organisaties voor werkende vrouwen waarvan het zinvol zou zijn om er nadere informatie over te zoeken.

Defence for Children International (DCI) heeft een Israëlisch Palestijnse afdeling, waarmee samenwerking op het gebied van kinderarbeid wellicht mogelijk is.

- 22 Vakbonden in de Arabische wereld
Vakbonden krijgen in de Arabische landen bijzonder weinig ruimte om te functioneren. De conclusies van het Arab Human Development Report zijn uitermate relevant voor de Arabische vakbeweging. De beperkingen waaraan maatschappelijke organisaties in hun functioneren zijn onderworpen, zijn terug te vinden in het jaarlijkse rapport over de schending van vakbondsrechten van het IVVV. In geen enkel Arabisch land bestaat vakbondsvrijheid. In Saoedi Arabië en de meeste Golfstaten zijn vakbonden verboden. In Irak onder Saddam Hussein, in Syrië en Libië bestaan alleen volledig door de staat gecontroleerde organisaties. In alle andere landen zijn de vrijheden van de vakbeweging ernstig beperkt in de wetgeving en zijn vakbonden onderworpen aan een strenge controle van de overheid, het Ministerie van Arbeid en de binnenlandse veiligheidsdiensten. Vooruitgang heeft de afgelopen jaren plaatsgevonden in Bahrein, in Jemen en bij de Palestijnen. In deze drie gevallen is de arbeidswetgeving verbeterd, mede dankzij de lobby van de betreffende vakcentrales. In Egypte is de greep van de overheid op de vakcentrale vrijwel compleet en in Jordanië zijn de marges de afgelopen twee jaar versmald. Ook in Libanon, dat vanwege zijn relatieve persvrijheid het imago heeft van een democratisch land, is sprake van ernstige overheidsinmenging in de interne aangelegenheden van de vakbonden en bepaalt de Minister van Arbeid wie de vakcentrale zal leiden. Veel voorkomende wettelijke beperkingen zijn: inmenging bij registratie van de statuten door het Ministerie van Arbeid, strikte regulering naar sector/beroepsgroep, geen recht op organisatie voor ambtenaren, voor landarbeiders en voor huishoudelijk personeel, geen of zeer beperkt recht op organisatie voor migranten, geen bescherming tegen anti-vakbondsdiscriminatie en haast onoverkomelijke beperkingen van het stakingsrecht.
- Desondanks bestaan in Jordanië, in Egypte (op lokaal niveau), in Libanon en zeker bij de Palestijnen, in Bahrein en in Jemen vakbonden die de belangen van werknemers verdedigen. Ze onderhandelen daarvoor met werkgevers over lonen, pensioenen, ziektekosten en afvloeiingsregelingen. Ze organiseren korte stakingen, legaal of illegaal, en verdedigen hun organisatie tegen intimidatie. De vraag is steeds in hoeverre ze daarbij in staat zijn de marges van hun beperkte vrijheden te verruimen. De meeste bonden hebben hun basis bij de grotere bedrijven in de publieke sector. Zeker in Egypte, dat een grote geleide economie kende, is dat het geval. In Jordanië, Libanon zijn ook bedrijven in de privé-sector georganiseerd. Daar bestaan bijvoorbeeld actieve vakbonden in kleding-, cement- en elektriciteitsbedrijven

Wat doet de internationale vakbeweging

- 23 Het IVVV
Juist omdat het conflict tussen Israël en de Palestijnen zo verweven is geraakt met andere grote internationale tegenstellingen is het voor het IVVV een belangrijk probleem, waaraan veel aandacht wordt besteed. De algemeen secretaris Guy Ryder is sinds zijn aantreden twee keer op werkbezoek geweest in het gebied. Hij probeert duidelijk beide vakcentrales bij het IVVV-beleid te betrekken. Dit beleid is gebaseerd op een resolutie die is aangenomen tijdens het laatste IVVV congres in Durban waar de steun van de internationale vakbeweging aan implementatie van de VN resoluties 242 en 338 is herbevestigd. Voor coördinatie van dit beleid heeft het IVVV een commissie die een maal per jaar bij elkaar komt. De laatste bijeenkomst was op 4 oktober 2002. Naast de PGFTU en de Histadrut waren opmerkelijk veel Europese vakcentrales, maar ook de Amerikaanse, Japanse en Canadese vertegenwoordigd. De aanwezigheid van Arabische vertegenwoordigers, de ILO en GUF's maken deze Commissie in potentie een belangrijke ontmoetingsplek, waar ook initiatieven genomen zouden kunnen worden. De Commissie beperkt zich echter tot informatie-uitwisseling. Er is een e-mail netwerk waar projectinformatie wordt gedeeld. Opmerkelijk was het aantal missies naar Israël en de bezette gebieden dat in voorbereiding is: de CLC, de Deense, Zweedse en Noorse vakbonden en ACILS, om er enkele te noemen.
- 24 Het IVVV heeft sinds de tachtiger jaren, mede door interventies van de FNV, een meer genuanceerde benadering ontwikkeld, die op bevordering van de dialoog tussen de Histadrut en de Palestijnse vakbonden is gericht. Het IVVV heeft de afgelopen jaren veel moeite gedaan om de relaties met de Arabische wereld te verbeteren. Zelfs met ICATU worden voorzichtige contacten gelegd. Het IVVV heeft sinds midden 90-er jaren een kantoor in Amman van waaruit met steun van aangesloten vakcentrales en van de EU een scholingsprogramma voor

vakcentrales in de regio wordt uitgevoerd. Met name sinds Kheireddine Bouslah uit Tunesië daar coördinator is, is de informatievoorziening uit de regio verbeterd. De FNV draagt op dit moment niet bij vanwege de problemen met projectbeheer bij het IVVV. In het verleden heeft de FNV dit programma wel gesteund en ook financieel bijgedragen aan de uitzending van een adviseur voor de PGFTU.

ACILS hoopt middelen te krijgen om op grote schaal activiteiten in het Midden Oosten te gaan ontplooiën. ILO ACTRAV zal haar programma in Caïro versterken.

- 25 De internationale vakbeweging heeft een belangrijke rol te spelen bij de ontwikkeling van de Arabische vakbeweging. In het moeilijke en riskante gebied van manoeuvreren tussen onderwerping aan de overheid, die weinig ruimte laat, of een conflict dat mogelijk geen resultaten brengt, zijn de internationale basisnormen een houvast waarop men de overheid te allen tijde mag en zelfs moet aanspreken. Een 'veilig' conflictterrein. Bovendien kan men hier rekenen op de steun van de internationale vakbeweging en de ILO. Het IVVV en de ILO gebruiken in hun contacten en projecten met de Arabische vakbeweging deze strategie met succes. Arabische vakbonden identificeren zich veel meer dan vijf jaar geleden met de conventies van de ILO. Op den duur zal dit hun onafhankelijkheid versterken. In alle regio's zijn de ILO en de ILO standaarden belangrijk, maar niet overal spelen ze zozeer een rol als in de Arabische wereld. Op internationale bijeenkomsten zijn de internationale normen een bindende factor. Hoe pragmatischer op belangenbehartiging gericht en hoe onafhankelijker de vakbonden, hoe minder belang wordt gehecht aan antiwesterse en anti-Israëlische retoriek. Ook hier geldt dat een evenwichtig standpunt ten aanzien van het conflict tussen Israël en de Palestijnen van de internationale vakbeweging en de bereidheid tot een bijdrage aan een oplossing de geloofwaardigheid van de normen van de internationale vakbeweging versterkt.
- 26 **Global Union Federations**
De Global Union Federations hebben in veel gevallen zowel Israëlische als Arabische vakbonden geaffilieerd. Zij voeren over het algemeen hetzelfde beleid als het IVVV om contacten en dialoog tussen de organisaties te bevorderen. PSI en IBBH voeren met steun van de FNV scholingsprogramma's uit in de Arabische wereld. In Jemen, Jordanië en Egypte zullen de bouwbonden met steun van de IBBH in de nog ongeorganiseerde bouwsector (kleine bedrijven) leden gaan werven. Daarnaast hebben UNI en IFJ programma's en heeft EI al jarenlang contact, samen met de Noorse onderwijsbond, met Palestijnse onderwijsbonden. Het is heel waarschijnlijk dat er daarnaast andere initiatieven en contacten zijn, die mij niet bekend zijn. PSI nam onlangs op haar congres een resolutie over het Midden Oosten aan en ook op het laatste congres van IUF stond het op de agenda. Mijn indruk is dat de GUF's volkomen langs elkaar heen werken. In de context van de Arabische wereld, waarin veel landen de bonden klein en zwak zijn en waar de vakcentrale onder grote politieke druk staat, is dit bijzonder onverstandig en ineffectief.
- 27 **Andere vakbonden**
Niet alleen op internationale congressen is het conflict in het Midden Oosten onderwerp voor resoluties en discussie. Ook nationale vakbonden spreken zich uit. Enkele recente voorbeelden daarvan zijn de verklaring van de Canadese CLC over het huidige conflict in het Midden Oosten en de uitspraak van de General Council van de TUC over Israël en Palestina. Beide verklaringen veroordelen de aanslagen op Israëlische burgers en roepen Israël op zich uit de bezette gebieden terug te trekken. De CLC benadrukt het belang om met beide partijen bevriend te zijn. CLC wil onderdeel van de oplossing zijn door met beide partijen contact te houden. CLC zegt: "it is critical to understand both sides of the story and recommit ourselves to supporting to those who want peace". De CLC gaat verder dan de TUC in het aangeven op welke wijze zij denkt dat de knelpunten in de onderhandelingen zouden moeten worden opgelost, terwijl de TUC alleen naar de VN resoluties verwijst. De beide resoluties gaan als *bijlage 5* bij deze notitie. De CLC is de afgelopen drie jaar voorzitter van de Midden Oosten Commissie van het IVVV geweest. LO Norway heeft binnen het IVVV steeds een eigen koers gevolgd: ze steunden aanvankelijk de GUPW, ze werkten vervolgens op grote schaal bilateraal samen met de PGFTU. De Noorse vakbeweging die sinds de Oslo-akkoorden nauw bij de problematiek betrokken is, besloot tot ondersteuning van een boycot van Israëlische producten.

Overige relevante organisaties

- 28 VN organisaties
Allereerst is dat de ILO, die als conclusie van haar jaarlijkse rapport over de situatie van werknemers in de bezette gebieden met grote urgentie opriep tot het instellen van een Fonds voor het scheppen van werkgelegenheid en sociale zekerheid. De ILO herzielt haar eigen activiteiten in het kader van de technische ondersteuning en doet daarnaast een feasibility studie voor projecten die door het nieuwe Fonds gefinancierd zouden kunnen worden. De prioriteiten zijn: het scheppen van werkgelegenheid, jongeren, het opzetten van een stelsel van sociale zekerheid, sociale dialoog en institutionele versterking.
De ILO roept op om er bij regeringen op aan te dringen aan dit fonds bij te dragen. Afhankelijk van de resultaten van de feasibility study zou de FNV bij de Nederlandse overheid kunnen polsen of er belangstelling bestaat voor ondersteuning van dit fonds. Het zou kunnen aansluiten bij bestaande activiteiten van de Nederlandse vertegenwoordiging op de West Bank. Interessant is ook te weten of de EU projecten op het terrein van werkgelegenheid of arbeidsvraagstukken steunt
FES heeft een kantoor in Jeruzalem en ondersteunt van daaruit Palestijnse NGO's en ook de PGFTU
Naast de ILO zijn UNRWA en UNDP actief op de Westelijke Jordanoever en in de Gazastrook.
- 29 NGO's
Nederlandse ontwikkelings-NGO's, met name ICCO en Novib ondersteunen een uitgebreid netwerk van Palestijnse NGO's in de bezette gebieden. Een gezamenlijk initiatief is United Civilians for Peace, waaraan ook Pax Christi en Een Ander Joods Geluid deelnemen. UCP begeleidt delegaties van politici en vooraanstaande Nederlanders op korte missie. Tot twee maal toe kon een missie waaraan Lodewijk de Waal zou deelnemen, niet doorgaan om veiligheidsredenen en vanwege reisbeperkingen.

4. Aanbevelingen

Uitgangspunten

- 30 De FNV is het eens met het beleid en de activiteiten van het IVVV voor een oplossing van het conflict, waarbij de VN resoluties 242 en 338 als uitgangspunt dienen. Een oplossing van twee staten die elkaars veilige grenzen garanderen, betekent dat zowel aan de aanslagen in Israël als aan de bezetting van de Westelijke Jordaanoever, Oost-Jeruzalem en de Gazastrook een einde komt. Internationale instellingen moeten al het mogelijke in het werk stellen om escalatie te voorkomen. De FNV is voorstander van het zenden van internationale VN waarnemers. Er moet druk worden uitgeoefend om onderhandelingen over een blijvende oplossing te hervatten. Internationale interventie kan zowel bijdragen aan de veiligheid van Israël als aan de verwezenlijking van een Palestijnse staat.
- 31 De FNV spreekt zich in het conflict tussen Israël en de Palestijnen niet uit voor de ene of de andere partij, maar benadrukt het belang van een spoedige en rechtvaardige oplossing. Het conflict en met name de gewelddadige vorm die het de afgelopen twee jaar heeft aangenomen, heeft ernstige gevolgen voor de werknemers in het gebied en veroorzaakt met name onder de Palestijnse werknemers armoede, ook waar deze voorheen niet of veel minder bestond. Het is mede oorzaak van de toegenomen werkloosheid in Israël. De arbeidsverhoudingen in Israël komen erdoor onder druk te staan. Het conflict verscherpt sociale problemen en draagt bij aan misbruik van illegale immigranten. In het conflict vinden ernstige schendingen van mensenrechten plaats. Door het conflict worden normale relaties met vakbonden en andere organisaties in het Midden Oosten bemoeilijkt. Het hindert de ontwikkeling van democratische en rechtvaardige verhoudingen voor werknemers in de Arabische wereld.
- 32 De FNV richt zich in haar samenwerking met vakcentrales en vakbonden in Arabische landen expliciet op het bevorderen van werknemersrechten en democratie. Dit sluit organisaties die volledig onder controle van de overheid staan, van samenwerking uit. De FNV en de aangesloten bonden werken bij voorkeur via multilaterale vakbondskanalen en leggen daarbij sterk de nadruk op versterking van concrete belangenbehartiging van werknemers in Arabische landen. Samenwerking met de ILO in de regio is aan te bevelen.

Lobby

- 33 De FNV wil de internationale vakbeweging ondersteunen in haar bijdrage aan een oplossing van het conflict. De FNV heeft een actieve rol gespeeld in de vormgeving van het beleid van het IVVV en zal daarmee doorgaan. De bij de FNV aangesloten bonden doen hetzelfde binnen hun internationale vakbondsorganisaties. Zowel de Histadrut als de PGFTU zijn nu als lid bij het IVVV aangesloten.
- 34 De FNV heeft steeds steun verleend aan de jaarlijkse rapportage van de ILO over de situatie van werknemers in de bezette gebieden. Daar zal de FNV mee doorgaan. De FNV zal waar mogelijk bekendheid geven aan dit rapport.
- 35 De FNV pleit bij de Nederlandse overheid en bij politieke partijen voor extra inzet om op basis van bovenstaande uitgangspunten te komen tot een oplossing van het conflict en tot twee veilige, democratische staten die de vakbondsrechten respecteren. Via het EVV en het Europees Parlement dringt de FNV ook bij de Europese Unie aan op verhoogde inzet.
- 36 De FNV erkent de PGFTU als representatieve vakbondsorganisatie en dringt er bij de Palestijnse overheid op aan om de onafhankelijkheid van de PGFTU te respecteren.
- 37 De FNV dringt er, bij voorkeur in multilateraal verband en indien mogelijk samen met de Histadrut, bij de Israëlische regering op aan om de belangen en de rechten van Palestijnse werknemers te beschermen.

- 38 De ILO heeft een fonds geopend om hulp te bieden en werkgelegenheidsprojecten te ontwikkelen op de West Bank en in de Gaza strook. De FNV onderzoekt of de Nederlandse regering bereid is om aan dit fonds bij te dragen in aanvulling op projecten die de Nederlandse regering al ondersteunt. De Palestijnse economie is vrijwel tot stilstand gekomen. Er is volgens de ILO en de VN sprake van een ernstige humanitaire crisis, waarbij (nood)hulp geboden is.
- 39 De FNV ondersteunt op dit moment een oproep tot boycot van Israëliëse producten niet, maar kan dit heroverwegen als daartoe in internationaal verband een verzoek komt van democratische en representatieve organisaties in de regio. De FNV sluit niet uit dat handelspreferenties van Israël bij de Europese Unie ter discussie komen te staan binnen de internationale vakbeweging.

Samenwerking

- 40 De FNV spoort het IVVV en de GUF's aan om wegen te zoeken met de Palestijnse bonden contact te houden en te zoeken naar mogelijkheden om vakbondswerk te blijven doen. De FNV geeft hiervoor financiële steun. Zodra het IVVV een oplossing heeft gevonden voor haar problemen bij projectbeheer, zal de FNV de vraag van het IVVV om haar kantoor in Amman en de activiteiten in de regio te steunen, serieus in overweging nemen. De internationale vakbeweging kan een rol spelen bij het voorkomen van een isolement van de Palestijnse vakbeweging. Het voortduren van het conflict heeft een negatieve invloed op de relatie tussen de Arabische wereld en het Westen. Het is voor de internationale vakbeweging belangrijk om met Arabische vakbonden te blijven samenwerken en communiceren.
- 41 De FNV onderzoekt de mogelijkheden om met een missie naar het gebied te gaan en bekijkt nader op welke wijze deze missie het beste vorm kan worden gegeven om de meeste toegevoegde waarde te hebben. Die meerwaarde kan bijvoorbeeld liggen in het verzamelen van aanvullende informatie, steun aan het IVVV beleid of in projectidentificatie.
- 42 De FNV hernieuwt de contacten met de Histadrut om de dialoog over een oplossing voor het conflict te bevorderen. De Histadrut spreekt zich niet uit tegen de bezetting en formeel ook niet voor een oplossing van twee staten, maar is zich terdege bewust van het lijden van de Palestijnse werknemers. De Histadrut wil samenwerking met de PGFTU en is mogelijk bereid er bij de Israëliëse regering op aan te dringen dat maatregelen die het functioneren van de vakbeweging onmogelijk maken, zoals afsluiting van gebieden en uitgaansverboden, worden opgeheven of verlicht. De Histadrut is voorstander van het behoud van werkgelegenheid voor Palestijnse werknemers in Israël.
- 43 De FNV treedt met de PGFTU in overleg over mogelijkheden tot ondersteuning. In samenwerking met FES, ILO of de Nederlandse Vertegenwoordiging kan wellicht steun voor activiteiten van de PGFTU worden gegeven. Misschien kan de FNV iets doen voor jonge werknemers en werklozen, zowel jongens als meisjes.
- 44 De FNV legt in haar samenwerking prioriteit bij de beide vakcentrales die aan het IVVV zijn geaffilieerd. Bij eventuele samenwerking met NGO's op het terrein van arbeidsverhoudingen weegt hun relatie met beide vakcentrales mee bij de beoordeling.
- 45 De FNV kan van het netwerk van Nederlandse NGO's (ICCO, Novib en United Civilians for Peace) gebruik maken om mogelijkheden te onderzoeken om speciaal projecten voor vrouwen en of kinderen te steunen, zeker wanneer dit voor specifieke bonden van belang is. Te denken valt daarbij bijvoorbeeld aan de onderwijssector.
- 46 FNV nodigt vertegenwoordigers/sters van Palestijnse en Israëliëse vakbonden uit voor een bezoek aan Nederland om hen de gelegenheid te bieden elkaar buiten het conflictgebied te ontmoeten. Dit bij voorkeur in samenwerking met andere Europese vakbonden of het IVVV.

Colofon

FNV Mondiaal
Postbus 8456
1005 AL Amsterdam
tel: + 31 (0)20 5816300
fax: + 31 (0)20 6844541
www.fnv.nl/mondiaal

tekst
Annie van Wezel
annie.vanwezel@vc.fnv.nl

April 2003